

EDUSKUNNAN LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNALLE

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, viestintämarkkinalain 134 §:n ja televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamiseksi (HE 13/2010 vp)

Eduskunnan käsiteltävänä olevaan yllä mainittuun asiaan liittyen Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää kunnioittavasti seuraavaa.

1. Teoston pääviestit

Siirtovelvoitetta koskeva sääntely puuttuu erittäin tuntuvasti siirtovelvoitteen kohteena olevien televisio- ja radiolähetysten tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden asemaan. Tämä johduttaa siirtovelvoitteen laajuutta sääntelevän viestintämarkkinalain 134 §:n ja tekijänoikeuslain 25 i §:n kytkennästä toisiinsa. Jälkimmäisen säännöksen mukaan siirtovelvoitejakelu ei edellytä tekijänoikeuden haltijoiden lupaa eikä heille maksettavaa korvausta. Toisin sanoen: mitä laajempi siirtovelvoite säädetään, sitä enemmän tekijänoikeutta samalla kavennetaan.

Tästä syystä on ohjelmistojen oikeudenhaltijoiden kannalta hyvin tärkeää, että siirtovelvoitteen laajuus harkitaan huolellisesti ja oikein perustein. Hallituksen esityksen arvioimiseksi oikeudenhaltijoita edustavat tekijänoikeusjärjestöt Teosto ry, Kopiosto ry ja Gramex ry ovat pyytäneet asiantuntijalausunnon professori Kaarlo Tuorilta (liite). Lausuntoon viitaten pidämme hallituksen esitystä ongelmallisena erityisesti seuraavin perustein:

- 1) Esitys on perusteltu virheellisesti siltä osin, kun kyse on yleispalveludirektiivin mukaan siirtovelvoitteen piiriin kelpoisista ohjelmistoista. Ohjelmistoa ja sitä täydentävää palvelua, esimerkiksi vammaisille loppukäyttäjille tarkoitettua ääni- tai tekstityspalvelua, tulee kumpaakin arvioida erikseen, ja molempien tulee täyttää direktiivin asettamat vaatimukset, kuten yleisen edun mukaisuus. Vaikka täydentävä palvelu täyttäisi yleisen edun mukaisuuden edellytykset, palvelua koskevaa siirtovelvoitetta ei voida siirtää siihen ohjelmistoon, johon palvelu liittyy.
- 2) Kaupallisten ohjelmistojen siirtovelvoitteen yleisen edun mukaisia tavoitteita ei ole selkeästi ja avoimesti määritelty laissa. Tästä syystä siirtovelvoitteen välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointi yleispalveludirektiivin edellyttämällä tavalla on mahdotonta. Siirtovelvoitteen ulottuvuuden määrittelemisen olennaisesti asetuksella tai ohjelmistoluovassa ei myöskään täyty perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvaa vaatimusta täsmällisestä ja tarkkarajaisesta lain tasoisesta sääntelystä. Tämä vaikeuttaa myös sen arvioimista, onko kaupallisten ohjelmistojen siirtovelvoitteelle osoitettavissa kansallisen perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste.

- 3) IPTV:n ja mahdollisten muiden uusien jakelutekniikoiden sisällyttäminen siirtovelvoitteen piiriin merkitsisi määritelmien tulkinnanvaraisuudesta johtuen siirtovelvoitteen laajentamista myös muihin kuin kaapelitelevisioverkkoihin. Tarkoin rajatuksi kaapelijakelumarkkinoiden poikkeussäännöksi tarkoitettu siirtovelvoite laajenisi ennakoimattomalla ja tarkoituksensa vastaisella tavalla. Erityisesti siitä syystä, ettei IPTV-palvelujen vastaanottaminen edellytä kaapelitelevisioverkkoon liittymistä, IPTV-jakelua olisikin perusteltua tarkastella itsenäisenä ohjelmistojen välitysmuotona, jonka siirtovelvoitteesta tulisi säätää erikseen. On huomionarvoista, ettei hallituksen esityksessä edes mainita IPTV-jakelua, vaikka liikenne- ja viestintäministeriön lakiesitystä koskevassa tiedotusaineistossa 11.3.2010 asia on nimenomaisesti vahvistettu.

Siirtovelvoitesääntelyn uudistaminen tulee tehdä siten, että se tosiasiallisesti perustuu yleispalveludirektiiviin ja kansalliseen perusoikeusjärjestelmään ja täyttää molempien asettamat vaatimukset. Erityisesti tulee ottaa huomioon oikeasuhtaisuuden ja avoimuuden periaatteet. Tämä koskee myös siirtovelvoitteen vaikutuksia ohjelmistojen tekijöiden omaisuuden suojaan tekijänoikeuslain 25 i §:n soveltamisesta aiheutuvien välittömien seurausten vuoksi.

Siirtovelvoite tulee rajata koskemaan vain Yleisradio Oy:n julkisen palvelun ohjelmistoja. Kaupallisten vapaasti vastaanotettavien ohjelmistojen siirtovelvoite tulee lopettaa viimeistään hallituksen esityksessä ehdotetun siirtymäajan päättymiseen 30.6.2011 mennessä. Näiden kanavien kaapelijakelu tulee järjestää sopimuksin normaalien markkinamekanismien mukaisesti. Tätä lähtökohtaa on selostettu myös hallituksen esityksessä.

Siirtovelvoitteen tulee edelleen kohdistua vain perinteisiin kaapelitelevisioverkkoihin. IPTV-jakelun siirtovelvoite tulee arvioida erikseen ja siitä tulee tarvittaessa myös säätää erikseen.

Kannatamme pyrkimyksiä parantaa näkö- ja kuulovammaisten mahdollisuuksia vastaanottaa ohjelmistoja lisäpalveluiden avulla. Hallituksen esityksessä ehdotettu toteutustapa ei kuitenkaan käsityksemme mukaan täytä yleispalveludirektiivin eikä kansallisen perusoikeusjärjestelmän asettamia edellytyksiä.

2. Tekijöiden korvausoikeutta koskevia Eduskunnan kannanottoja

Tekijänoikeuslain 25 i §:ssä (L 821/2005) on säädetty tekijänoikeuden täysi rajoitus, joka saa sisältönsä viestintämarkkinalain 134 §:n kautta. Tekijänoikeuslain säännöksen mukaan ”verkkopalvelua sellaisessa kaapelitelevisioverkossa, jota pääasiassa käytetään televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseen ja jota merkittävä määrä verkon loppukäyttäjiä käyttää pääasiallisena keinonaan vastaanottaa televisio- ja radiolähetyksiä, tarjoava teleyritys saa lähettää edelleen johtoja pitkin yleisön vastaanotettavaksi viestintämarkkinalain (393/2003) 134 §:ssä tarkoitettuun televisio- tai radiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.”

Käsitellessään voimassaolevaa siirtovelvoitesäännöstä koskevaa lakiesitystä Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta kiinnittikin huomiota siirtovelvoitteeseen liittyviin tekijänoikeuskysymyksiin (LiVM 16/2007 vp):

”Valiokunta korostaa, että esityksellä ei puututa tekijänoikeuslainsäädäntöön, johon liittyy huomattavat intressiristiriidat. Siinä puututaan ainoastaan siirtovelvoitteen piiriin kuuluviin oh-

jelmistoihin, mikä toisaalta vaikuttaa siihen, mitkä ohjelmistot tekijänoikeuslain (404/1961) mukaan kuuluvat tekijänoikeuskorvausten piiriin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on todennut, että hallituksen esityksessä on pyritty löytämään tasapainoinen ratkaisu näiden intressiristiriitojen välille. Yhtäältä sääntelyä on pyritty supistamaan muun muassa tekijänoikeusjärjestöjen vaatimalla tavalla ja EU:n säännösten puitteissa. Toisaalta kaupallisten toimijoiden oikeuksista on pyritty huolehtimaan antamalla niille riittävän pitkä siirtymäaika, jonka kuluessa ne voivat muun muassa ryhtyä tarvittaviin sopimusjärjestelyihin. Kolmanneksi on vielä todettu, että tällä hetkellä näköpiirissä on huomattava määrä tekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa siirtovelvoitetta koskevaan arviointiin lähitulevaisuudessa. Tämän johdosta asian ilmoitettu perusteellinen uudelleen tarkastelu onkin ministeriön mukaan erittäin tarpeellinen toimenpide.”

Saamansa selvityksen perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta piti ehdotettua sääntelyä tarkoituksenmukaisena, mutta edellytti asian jatkokäsittelyssä siirtovelvoitteen vaikutusten seurantaa:

”Valiokunta pitää hyvänä, että esityksen ja liikenne- ja viestintäministeriön ilmoituksen mukaan siirtovelvoitteen vaikutuksia tullaan seuraamaan direktiivin vaatimalla tavalla, ja painottaa, että siinä tulee erityisesti kiinnittää huomiota toimijoiden yhdenvertaiseen kohteluun, yleispalveludirektiivin (2002/22/EY) jakeluelvoitteen toteutumiseen ja tekijänoikeuksiin liittyviin kysymyksiin. Valiokunta korostaa, että seurannassa onkin selvitettävä, toteutuuko ohjelmistojen jakeluelvoite yleispalveludirektiivin 31 artiklan mukaisesti ja ovatko eri osapuolet pystyneet sopimaan tekijänoikeuksien toteutumisesta, sekä arvioitava sen hetkisen tilanteen mukaan, onko tarvetta tekijänoikeuskysymysten säätelemiselle lain tasolla.”

Perustuslakivaliokunta hyväksyi kaupallisille lähettäjäyrityksille hallituksen esityksessä kaa-vaillun siirtymäajan (PeVL 19/2007 vp):

”Perustuslakivaliokunnan mielestä on oikeasuhtaisuuden ja sananvapauden kannalta perusteltua, että siirtovelvollisuus tulee harkittavaksi uudelleen viimeistään 31.8.2010 mennessä. Menettely antaa kaupallisille ohjelmistoille mahdollisuuden varautua uuteen tilanteeseen, jossa ohjelmistot ovat tämän jälkeen ehkä siirrettävissä vain sopimusperusteisesti. Sääntelylle ei ole perustuslaista johtuvaa estettä. Yleispalveludirektiivin 31 artiklakin edellyttää siirtovelvollisuuksien tarkastelemista säännöllisin väliajoin uudelleen.”

Tekijänoikeuslain 25 i §:ssä säädetyn tekijöiden korvausoikeuden poistamisen vaikutuksiin Eduskunta kiinnitti huomiota jo asiaa koskevan tekijänoikeuslain muutoksen hyväksymisen yhteydessä 2005 (EV 100/2005 vp):

”Eduskunta edellyttää, että tekijänoikeuslain 25 i §:ään hyväksytyn korvaussäännöksen poistamisen vaikutuksia seurataan ja, että tekijänoikeuslain mukaiset oikeudet jatkossa turvataan Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämällä tasolla tilanteissa, joissa jakeluelvoitteen alaa mahdollisesti muutetaan tai uusia tai uudentyyppisiä televisio- tai radiolähetysten välittämistapoja otetaan käyttöön tai vastaanottotavat merkittävästi muuttuvat.”

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei ole mitään arviointia siitä, miten esimerkiksi IPTV-jakelun yleistyminen vaikuttaa tekijöiden oikeuksien toteutumiseen. Samalla perustelujen epämääräisyys avaa näkymiä siirtovelvoitteen huomattavaan laajenemiseen ilman lain sanamuodon tai edes sen perustelujen asettamia rajoitteita.

3. Tekijöiden korvausoikeuden puuttuminen on omaisuudensuojan rajoitus

Tekijöiden ja ohjelmistojen muiden oikeudenhaltijoiden kannalta siirtovelvoitteessa on kyse ensisijaisesti Perustuslain 15 §:n turvaaman omaisuudensuojan rajoittamisesta. Perusoikeuksien tulkinnassa varallisuusarvoisten immateriaalioikeuksien on vakiintuneesti katsottu kuuluvan Perustuslain omaisuuskäsitteen piiriin.

Hallituksen esityksen mukaisesti toteutettu siirtovelvoite jatkaisi oikeudenhaltijoiden korvausoikeuden poistamisesta aiheutunutta omaisuudensuojan kavennusta, mutta perustelisi sen uudella tavalla, jonka sallittavuutta ja oikeasuhtaisuutta ei ole millään tavoin arvioitu. Voimassa on kuitenkin edelleen Eduskunnan hyväksymä kanta, jossa kaupallisten vapaasti vastaanotettavien ohjelmistojen siirtovelvoitteen päättymiseen on pitänyt valmistautua nyt voimassaolevan määräaikaisen sääntelyn päättyessä (PeVL 19/2007 vp).

Perusoikeudellisessa arvioinnissa varallisuusetuja joudutaan suhteuttamaan muihin perusoikeuksiin ja etuihin. Tässä arvioinnissa keskeistä on oikeasuhtaisuuden vaatimus: perusoikeuden rajoituksen tulee laadultaan ja ankaruudeltaan olla oikeassa suhteessa siihen tarkoitukseen, jonka edistämiseksi se asetetaan. Oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, olisiko kyseinen tarkoitusperä saavutettavissa jollakin vaihtoehdoisella ja varallisuusoroikeutta vähemmän rajoittavalla keinolla.

Nykyisen tekijäoroikeuslain 25 i §:n voimassa ollessa siirtovelvoitteen laajuus määrittelee samalla tekijäoroikeudenhaltijoiden omaisuuden suojan rajoituksen laajuuden. Vaikka hallituksen esitys ei välittömästi liity tekijäoroikeussääntelyyn, sillä on ohjelmistojen tekijöitä koskevia merkittäviä seurannaisvaikutuksia, jotka on huomioitava esityksen perusoikeustarkastelussa erityisesti suhteellisuusperiaatteen kannalta.

Helsingissä, huhtikuun 8 päivänä 2010

Säveltäjän Tekijäoroikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
edunvalvontajohtaja